ADRIÀ GUAL

En Jordi Flama

TEATRE D'INFANTS

UN ACTE

Adrià Gual

En Jordi Flama

Teatre d'Infants

UN ACTE

BARCELONA
Impremta de Salvador Bonavía
Plassa del Pí, 5
1911

Va ser ab gran amor y veritable interés, que acceptaba de la Empresa del Teatre Romea, la invitació de colaborar en l'obra del *Teatre d' Infants.*

Per un moment vaig tenir l'alegría de veure en aquesta voluntariosa pensada, el seguiment de la tinguda per nosaltres en el Teatre Novetats, ja fa tres anys, hont ab tal fí estrenabem *El qüento de Nadal* de Apeles Mestres, molt avants qu'en lloch més d'Espanya s'hagués atinat ab semblant genre tan necesari com trascendent. Per això, donchs, vaig llensarme a la tasca ab veritable dalè, per aquest fons d'egoisme, perdonable si be es mira, ja que sempre mereix respecte l'amor per allò que s'ha sentit fondament, y per la mateixa rahó, hauría vist ab marcadíssim plaher que les circunstancies adverses no haguessin estroncat intenció tan bella.

No tot s'acaba en un día — diuhen — y cal creureho axís. Millor que axís passi. Jo no he volgut estarme de fer evident la complascencia que experimentava davant aquesta nova mostra de bona voluntat per el Teatre Català.

ADRIÁ GUAL.

ALS INFANTS LLEGIDORS

Bons amichs: El lloch ont l' acció es desentrotlla tot just comensa, representa ser un carreró de cases velles, totes porte-closes, perque es nit y fa fret. La neu n' enblanqueix l' enllosat, reconades, y cossos sortints. Un mal fanal de llum d'oli, deixa veure sota ses clarors somortes. una casa qu'es troba enfront l'espectador cap a mà esquerra, y mès entre les hombres, altre de cantonera a la banda oposta.

A la primera hi viu en Jordi Flama, ab sa tia y padrina.

Es en Jordi Flama un nen del camp, a qui els sèus pares han portat a la petita vila, perque pugui millor portar a cap sos estudis primaris. Es una criatura espavilada, interessant, de bell cayent y espurneijant aspecte. Sou rostre de tint pàlit ferreny y sanitós; sos cabells d' un ros fosch, abuclats y al etzar; l' esguard vibrant; la boca joganera.

Vesteig complert trajo de vellut negre, compost de jech, ermilla closa y calsa curta, ab botonets menuts y argentats, mitjes també negres y sabata fosca, camisa blanca, toba, qu' en el coll es nuada ab mocadoret de seda gris en forma de llas a la carretera; gorra de llana d' un vermell esclatant y bufanda grisa ab serrell esbullat. Te vuyt anys.

A l'altre casa esmentada es en la que la Dodó (1) hi viu ab els séus pares, y ens convè are saber qui es la Dodó.

Te set anys: moreneta reflexiba de grans ulls y cos endiestrat. L'amiga inseparable d' en Jordi Flama. Vesteix a la faisó de les nenes de la seva edat, y que tal qu'ella viuhen en vila rònega y apartada dels grans brugits. Tota ella es manifesta com veritable ressó del séu company.

Però es el càs, que ab aquets dos menuts y endiestrats personatges, no en tením prou pera dur a cap la pregonada comedia, y precisa senyalar discretament la presencia d' altres dugues figures ben conegudes y de tot punt precises en nostre cas.

L'Avi Temps es una d'elles, aquell mateix Avi Temps, que tots vosaltres infants, heu vist tantes vegades en rònegues estampes o cromos de

(1) *Mimós diminutiu de Dolors.*

un colorit insoportable; el mateix qu' el mestre al parlarvos dels *mites helens* anomena *Saturn* y hus el presenta com fill de *Celo*, a qui feria per gelosía dc son germà *Tità* y de quina sang cayent al mar nasquè Venus la hermosa. Si no qu'en el càs present y tota vegada que de diverti ment deu tenir l'aire això que fem, l'Avi Temps ens compareixerà bona cosa desfigurat de son comès, seriós com s'han permès ferho autorisats arrenjadors de belles y profitoses farces que saben alegrar tot instruhint; y serà l'Avi came-llarch; barbota estirasada; lluhint plè de padasos el mantell, capdevall del quins mostra nusos els peus plens de dureses; entre mans portant la dalla, y mal penjats en la corda cintura, el fanal apagat y la sorrera.

Y l'altre?... Estich segur que tafaners com sou, per bon hora del sant demà que vos espera, debeu tenir grans desitjos de saber qui deu ser l'altre figura qu'ab l'Avi Temps composen la parclla complementaria de nostre faula. Ah! bons amichs, permeteume que, per are us l'inicii tan sols ab el nom del *Gran Homme*; tinch por que si per endevant us complavia ab el detall de sa presencia, bona cosa del interés que pugui enclourer aquest intent, es fondria darrera d'ella, donchs es sabi concell qu'eus cal tenir present, el de la oportunitat en tota cosa.

Y are que us tinch demunt roderes d'enjoguessat viatge, esteu atents, y anemhi.

Una vegada s' ha descorregut la cortina, com es costúm y necesitat en tota presentació escènica, ab gran sigili l' Avi Temps *avansa per dir al espectador lo que segueix:*

AIXÍS COMENSA

Jo l'Avi Temps, he fet una comedia.
Es perdonable si voleu ma gesta.
Dels anys que visch, puch dir sens por d'herrarme
qu'hom o dòna no he vist demunt la terra,
sens comedia genial haber pensada.
Que d'entre ells, si no tots, els més l'escriuhen;
que son pochs y contats els quins la guardan,
qu'impúdichs els demés prest la presentan,
y qu'els menys – ja es consol volguent trobarli—
per mal propi y agè solen mostrarla
d'un escenari al bell demunt. Planetes! *Pausa*
Si es malaltía terca y propagada
en tot y qu'els Galens no l'anomenan,
be la puch patir jo, que soch del viure
el magnànim degà! Però la meva
no es mostra en el conjunt com tantes d'altres.
Per mes que'm sab molt greu, en vers y prosa
m'ha anat sortint sense llicencia darni.
Es tan terrible quan un vers s'envola!...
Qui'l troba llarch, qui'l troba curt y el mida,
com mestre sastre sab midar la capa,
y encar que molts dels qu'ab els dits els conten
no en saben fer, ni el sentiment en guarden,
ni espervera pensar que pugui caurer

sota el pès de sa màquina registre,
qui roda, marca y sab tornar el cambi. *Pausa.*
Per ser estravegant, – que segóns contan
es la meitat d'un bon succès, l'he feta
sens tinta, llapis, ni paper, ni ploma.
Arrenjada la duch endints la pensa,
y jo propi seguint el gran exemple
d'autors qu'enllà d'enllà vareig coneixer,
pendré part en la trama concebuda
si es menester... y que ho serà m'en temo. *Pausa.*
Un infant, de son mestre guarda viva
la relació de lloansades coses
qu'un gran home va fer, y jo el conduheixo
per son anhel, enfront tanta grandesa!
Ironicament riu fort.
Un gran home de ahir, que de memoria
m'en sé la vida—la flamant y l'altre
com de tots els qui foren duch en pensa—
posat davant un espigall albíssim
dels jorns que som, digueu si no es comedia,
que l'Atich forjador de belles farces.
m'hauría festeijat per ferla seva!... *Pausa.*
No es un somnit ben bé... anomeneuho!...
—ni sé com dirho jo—bell impossible;
grotesca realitat; magí qui vola...
Y aixis sota la nit encobridora
—que no envà el Pare etern, la va fer dòna—
deixeume embadelir a frech les ansies
d'un infant endiestrat, tot fent bon obra.
Concediuli aquest goig al pobret avi,
privat de sos esplais, mal temps tindriau!
A peu nú, barba llarga, y encobrintme
trist mantell floreijat ab mil pedassos;
la dalla y la sorrera per tot símbol
del méu comés sens fí, pel quin m'honoro
fent de ninot en molts gravats y estampes;
dels homes grans—y que per tot els deixo—
aburrit y al ecart!... sols la esperansa
dels menuts avispats me don alena!...
Misteris del demà, tots ells m'encanten,
Y un tal encant m'ha fet autor. Paciencia!
Altres s'ho fan ab menys motíu, y agraden.
Pausa. Atentament escolta a la porta de la casa hont viu en Jordi Flama
Quietut, quietut! en esta casa
dorm mon amich, y ja remourel sento
de mes inquietuts a l'ordre dada!
Quietut, quietut! que dech conduhirlo
per son frisar y el meu, cap'ont l'hi plasqui.

Desapareix darrera la casa. Pausa. Tot d'una, la gatonera de la porta de can Jordi Flama, s'engrandeix magicament, y per ella en surt el nostre endiestrat y heroich amich, embolicat ab la bufanda, y capsada la gorra fins les orelles La gatonera de nou s'enxiqueix, mentres qu'ell posantse a peu dret se frega els ulls y diu:

JORDI. En el mon ja no hi ha panys, ni forrellats, ni claus, ni baldes. Vuy sortir?... té! ja soch fora. S'adoba el mon. Fa fret!... qu'en fassi! *Pausa. Ab pas quasi automàtich, se'n va davant la porta de la casa hont viu la Dodó, y diu mirant a la finestra:* Dodó: Dodó.

Tot seguit la Dodó, abrigada ab una esclavina encaputxada, treu el capet per la finestra, dihent aixi que veu al séu company;

DODÓ. Ets tú, Jordi Flama?
JORDI. Y es clar que soch jo.
DODÓ. Y are!...
JORDI. Estàs desperta o bé somníes?
DODÓ. Somnío.
JORDI Millor.
DODÓ. Qu'ha nevat?
JORDI. Si, noya.
DODÓ. Y hont vas?
JORDI. Pel mon.
DODÓ. Ay! si ho sab la teva tía!
JORDI. Ca!... no's desperta fins que surt el día. Baixa.
DODÓ. Perquè?
JORDI. Jo ho sé prou. Creume plà! Llisca poquet a poch grahóns avall, o esllavísat ab un fil d'empalomar. Abrígat bé.
DODÓ. Baixo *Desapareix sobtadament tot tancant la finestra.*
JORDI. *Fregantse les mans y mentres se passeja.* Y ben net qu'el veuré!... veyes sino .. y la Dodó també el veurà... Com que jo ho vuy!... no en manquería d'altre!

Per art màgich, apareix la Dodó al brancal de la seva porta. Demunt el vestidet de cada dia, s'ha posat la esclavina esmentada, cofada la caputxa. Calsa uns petits sochs, y bon punt apareix, diu, sens moures de lloch:

DODÓ.
Ay, quin fret que fà;
nevarà si are no neva.
Ay, quin fret que fà;
sino neva, nevarà!

Al adonarse d'ella, en Jordi exclama.

JORDI. Ja ets aquí?
DODÓ. Donchs que't pensaves? Es diu baixa, y es dèu baixar. Si no, poch caldría dirho.
JORDI. Per ahont has passat?

DODÓ. Jo que sé, lo *certus* es que soch aquí. Repara!

JORDI. Molt bé noya. Estich content, perque succeheixen coses extraordinaries aquesta nit... y les que succehiràn: espérat!...

DODÓ. Que'm tinch d'espantar?

JORDI. Prop méu!... al méu costat no s'en parla de espants ni de quimeres; y tu menys qu'els altres, ho tens entès? qu'en tot y no haber fet sencera la creixensa, el meu patró es Sant Jordi; me dich Flama per bon nom, y prou .. qu'al méu costat s'hi pot anar segur

DODÓ. *Fenthi brasset.* Guayta. Caminèm cap ahont vulguis.

JORDI. Ben fet, y ben parlat. Aixís m'agrada.

DODÓ. *Com repensada sens deixar el bras d'en Jordi Flama.* Y si el pare hem pegués?

JORDI. L'hi dius plorant, que no hi tornaràs més.

DODÓ. *De nou resolta.* Comanda, mi Senyor!

JORDI. Cap allà, *senyalant ma dreta* marxemhi.

DODÓ. *Deturantlo.* Però avans, no podries dirme per mellor dirigir les pases, que vols ferhi cap ahont anèm?

JORDI. *Autoritariament.* Vuy!...

DODÓ. *Interrompentlo ab marcat content descubridor y desfentseli del bras.* No parlis més. *Li fa el salut militar, tot cuadrantse.* Comanda!

JORDI. *Molt sorprès.* Ay! ay! Perque me'l fas aquet salut? *Ella sens mourers de la pose en que's troba, ab la ma esquerra li fa signe de quietut per resposta. Pausa.* ...qu'es estrany! Com si ho portés estampat a la cara lo que desitjo veure.

DODÓ. Comanda, qu'el temps espía, y el mal gastarlo es pecat mortal. Aixís ho diu el Mestre.

JORDI. Oh! el Mestre, el Mestre!.. diu moltes coses ell, però de moltes s'en queda a la meytat. Veus are, es ben be per culpa seva que vuy.

DODÓ. Perque l'enculpes, si el volguer sempre es de bon esser.

JORDI. Però'm fa sofrir, diastre!

DODÓ. Donchs afànyat y acaba de sofrir.

JORDI Ben net que si, y com qu'el veuré, com que'l veurèm, com que'n vuy saber més de tot lo que ell ens n'ha contat! Veure d'aprop te d'esser bella cosa!

DODÓ. Ay, si, manoy! Anemhi; jo ja hi voldría ser. Cap ahont se'l troba!

JORDI *Obsesionat.* Jo el cerco, el cerco .. Cap aquí... cap aquí. *Dins del cap.* Cansa cercarlo, y per estones roda el cap!

DODÓ. No cayguis. *Mitj aguantantlo.*

JORDI. Si tu m'aguantes ray.

DODÓ. Jo vuy dirtho: cap el tart de la tarde, m'ha resurgit d'un regany de la Mare.

JORDI. Donques a mí, m'ha semblat veurel darrera la fumera de les cols en el plat, igual qu'un home entre salves y tronades!. . y es clar, com que no en sabèm d'altres d'ell. Perxò, perxò vuy veurel y parlarli, y avenirmhi, ja ho sents.

DODÓ. Qui li diràs qui soch?

JORDI. La Dodó, la valenta.

DODÓ. Y jo el saludaré, dihentli: —«Senyor...»

JORDI. *Tapantli la boca.* Quietut, no l'anomenis, que si el vegessim avans d'hora y fora de lloch, la visita no sería profitosa Per avistars ab homes grans, cal espay y soletat, m'entens? Fora poblat fem via. Anèm!

Separadament se posen en marxa, però cada un d'ells tira per direcció distint tot caminant de cairell.

JORDI. *Apesarat y confús.* No anèm plegats, no anèm plegats... ahont ets? ..

DODÓ Aquí, Jordiet.

JORDI. Veyàm: ahont tens la dreta, vina.

DODÓ *Apropantshi.* Al mateix costat que ahir.

Li mostra ab el bras encarquerat.

JORDI. Y ahir quin dia era?.. Quants anys tens... Y jo...

DODÓ. Veus, are m'has enredat. *També confosa.*

JORDI. No, no: no es pas això. *Prenentla per la mà sens mirarla.* Veyàm entenemnos. El teu cap es aquí. *Li toca. Ella fa que si, moventlo* Y el cap del carrer, ahont es? *Dodó de cop com encertant, y obrint els ulls desmesuradament, el coloca de cara al cap del carrer (esquena al espectador) Ell al trobarsi, exclama satisfet.* Finalment, veus! Això ja es altre cosa. Qu'estrany, et toco, et veig y a no ser per la veu, no et coneixería.

Caminen unes pases.

DODÓ. Caminèm o volèm. *Es detura. Pausa llarga.* Que t'has tornat mut?

JORDI. Es que'm canso.

Aquí es coloquen insensiblement prop de cara al públich.

DODÓ. Y are! *Rihent molt fort.*

JORDI. No riguis, malvinatge. Que ja sabs ahont vaig, que ja sabs lo que vuy, que ja sabs qui soch!

Ab energia.

DODÓ. Que t'enfades?

JORDI. Es que no soch ben bé jo... es dir si que ho soch, però, m'entens...

DODÓ. Vols veurethi ben clar?... acluca els ulls.
JORDI. *Ell ho fa.* Si que encertes.
DODÓ. Sempre encertèm nosaltres.
JORDI. Marxèm, marxèm.
DODÓ. Això s'acabarà ab una pallissa!
JORDI. Si ens dihuen rès, dirèm que hem nat a missa! Corrèm, corrèm.

Ella de nou y presa del bras d'ell, el coloca de cara al cap del carrer, y després d'una petita aturada, emprenen la marxa ab pas automàtich y rapit. L'Avi Temps, se presenta de nou y diu entre rialles apagades.

AVI. Què fan? ahont van? Diastre de canalla!

Y a grans gambades, ab la dalla al coll, els va al darrera,

AQUI LA ESCENA ES CAMBIA

Representant un paratge nevat y solitari. Roquers, arbres vells, y cap a ma esquerra, una barraca rònega y mal girbada. Es día tèrbol y emboirat. Neva.

Jordi Flama y la seva companya, son arrivats al lloch escena, avans que nosaltres, y el gruix de neu per terra es tal, que s'els veu enclavats de peus entre tofa de blancor a faisó de les arrels dels arbres endinsades en les tobors nevoses. Per damunt també son emblanquits. Aixís s'ens presentan, pobrissons, quiets, herts, les mans a les butxaques, el nas vermell, arrupits y sens dir paraula, fins que mimba la nevada que serà a ben poch de aparescut aquest nou cuadro. A les hores Dodo diu sigilosament.

DODÓ. Jordi... Jordiet.
JORDI. Me sembla que soch aquí.
DODÓ. Que tens por?
JORDI. Malvinatge, no l'anomenis més la por. Lo que tinch es neu per tot.
DODÓ. Y jo!...
JORDI. Ja es fondrà, ja es fondrà. Anímat, que el cor me diu que'ns atansèm de lo desitjat.
DODÓ. Ja't crech.
JORDI. No en mancaria d'altre!
DODÓ. Ahont debèm ser?
JORDI Pel món, ja t'ho he dit prous vegades.
DODÓ. *Adonantse de la barraca.* Ma!... guayta. No es la barraca del Avi Temps, aquella?
JORDI. Bé ho sembla.

En aquest precis moment, l'Axi Temps apareix a la porta de la barraca y diu:

AVI. Qui'm crida?

DODÓ. Som nosaltres, l'Avi Temps!

JORDI. Som nosaltres.

AVI. Y ahont aneu, canalla! No us fa por el fret, les boyres? Tan bon foch com teniu a casa vostre, y herts, tremolosos y ab l'esguart que us frisa, trisqueu serres y plans! Que, voleu?

DODÓ. Coses.

AVI. Ja es voler prou. Y de quina mena les voleu, conteumho.

DODÓ. Això ell, jo... el segueixo.

AVI. Explicat.

JORDI. De primer, de primer, voldria haber els peus desclavats d'ahont els tinch, y que a la Dodó li passés com a mi.

DODÓ. Ay sí, l'Avi Temps!

AVI. *Apropantshi.* El fret us glasa l'enteniment, quitxalla. *Ríu.* A veure. Alseu un peu, menuts; *ells ho fan* molt bé: are l'altre. *Ho fan.* Feu un salt, *ho fan* Feu un bot. *Ho fan.*

DODÓ. Renoy que's sabi. *Contents.*

JORDI. No hi hauria atinat, oh! y tant que atino devegades. Això es que somièm, no en pot ser de altre.

AVI. *Que ha seguit rihent entramaliadament.* Y ara, afanyat. Contam què vols, què't cal.

JORDI. De tan clar com voldria revelauso,
tota expressió'm resulta entervolida.
Voldria, malvinatge, veure coses
que m'han contat y han exaltat ma pensa
de tal faisó, que del relat ne resto
mal content y frisós, donchs que m'atia
cap'a veurho de aprop y rebaixarmhi.
Lo contat es contat, y es altre cosa
veure, tocar y esgratinyar endintre
per descubrir molt més del qu'ens contaben,
y haber la certitut de lo qu'encisa,
o en noble emportament la gloria ens mostra.
Heusaquí lo que vuy, per mi y per questa.

DODÓ. Renoy qu'ho xafes bé.

JORDI. Donchs qu'et pensabes?

AVI. M'agrada lo qu'hem contes, Jordi Flama.
Are donchs, a furgar y si ho alcances...

JORDI. Digueume, que'ns cal fer per veure coses
que no se sab hont son y un les sospita?

AVI. Cercarles ab afany. No hi ha més forsa
qu'el volguerles trobar y a la fí es troben.

DODÓ. Voleu dir?

AVI. Si vuy dir? feune la proba.

Es Dama Voluntat, la gran amiga
qui sab triomfar de tot ardit propòsit.
Jo he vist sa mercè, brostar florides
d'un ver mirall de glàs, y la llum ferse
sent plena nit y en mitj la cort d'estrelles.

JORDI. Això es gran, l'Avi Temps!

DODÓ. Y hont es la Dama
qual d'un tal nom anomeneu, y alcansa
ab son volguer no més tant altes coses?

AVI. De nostres cossos l'hombra la projecta
y es redresa quan sent que se la invoca.

DODÓ. Aixís donchs, l'Avi Temps, des la neixensa
portèm vestit ab rossech de gran festa!

AVI. Es com dius, però l'habit de portarlo,
fa que oblidèm sa magestat mateixa.

JORDI. Voluntat es bell nom!

AVI. Com ho es ella.

JORDI. Es que jo, l'Avi Temps, voldría veure!..

AVI. Si ho sé com tú.

JORDI. Es molt això que'm passa,
no ho dich pel clar y tot seguit encerten.

AVI. Quin mal hi veus en que al defora et surti
lo que dus aquí dins? això sols parla
molt bé per tú, qu'es un cristall ta pensa,
hont rès dolent y pren alberg, y frisa
per ser contat tot bell amor que hi nía.
Per xò se lo que vols. Veyam, escolta.

Fa com qui pensa. Se senten tambors ressonant al lluny.

Tu vols!... encerto?

JORDI. L'Avi Temps. L'Avi Temps,
molt a la vora deu ser això que vuy
y ja'm deleixo de esbrinar y gaudir
tanta grandesa. Per hont cal caminar?
Ont puch trobarlo?

AVI. Ont tu vulguis serà.

JORDI. Dins la barraca!

DODÓ. Tant aprop?

JORDI. Diastre!

Dodó s'hi apoya y ell l'hi fa brasset.

AVI. Potse hi siga si ho vols. Volguer es forsa.
Qui sab si soch autor de la comedia *Per ell.*
ho bé ho son ells, y danso a la tonada
de Voluntat d'infant... pasi com vulga
m'hi sento repapat y m'hi brandeijo
com el cigne rumbós en l'aigue verda.

JORDI. L'Avi Temps. L'Avi Temps! *Impacient.*

AVI. No et despacientis.

Es dirigeix prop la cabana. Els dos nens presos de bras, esperan ab impaciencia.

Senyor! d'esta barraca mal girbada
hont a faisó de trastos ulls hi guardo
grandors pasades, deisaxius del somnit
y sortiu un moment, que gent menuda
vos vol veure d'aprop, y cal complaurels.

Les portes de a lcabana s' obren rapidament, y apareix tot seguit el gran home *que no hos he volgut descubrir avants, mos petits llegidors, perqué millorparticipessiu de la sorpresa de nostres heròichs personatges en la comedia.*

Y el gran homa *es.—fixeusi bé—Napoleó Bonaparte, l' escolar militar de Brienne, esdevingut més tart Emperador dels francesos Es ell donchs el qui en Jordi Flama volia veure de ben aprop, es ell mateix el que se l'hi presenta enfront, ab son abrich gris, sa calsa blanca, sa casaca verdosa ab devanter grogench, altes les botes, ulls atentius punjents y celles arrugades desota l' ample front cobert per el negre barret pontegut y pesent que remata sa poca alsada y sa ferma positura nerviosa intrigada sempre.*

Al veurel en Jordi Flama y la Dodó, resten perplexes, y un gran silenci regne entre ells, mentres l'Avi Temps al ecart, riu sota el nas.

De cop la Dodó diu al séu company, y seguint la sorpresa que experimenta,

DODÓ. Ay, mare, qu'es menut!

JORDI. *Fent l' home.* Que no ho sabíes?

L' Emperador avensa uns passos, y autoritari y mal humorat diu al Avi Temps.

NAPO. Tant com vareig manar en aquest mon, dech confessar qu'em molesta obehir.

AVI. Senyor: el privilegi de mes evocacións be'l podeu tolerar, si jo vareig tolerar altres coses de vos.

NAPO. Es cert, però finalment! *Ab ràbia encoberta.*

AVI. Benaurat siga tot allò que fineix.

NAPO. *Ab tò enèrgich donant unes passes.* Què vols?

AVI. Hi han visites, senyor. *Mostrannli els infants quins segueixen en plè anonadament. L' Emperador s' els mira de cap a peus.*

NAPO. Sempre a la mercè del primer que passa! *Passejant frenètich.* Sempre resurgint d' entre el passat per uns y altres... qu'en volen de mi! Tothom me senyala ab el dit, tothom me parla de coses, coses y més coses qu'he dit, qu'he fet, qu'he pensat, sobretot d' aquestes! oh! aquestes... Es indigne!...una vida de brahó... perquè? per convertirse en pretext històrich... may en repòs... may!

Passeja frenètich. L' Avi Temps no deixa d' esguard als infants, als qu' es veu doble sorpresos per l' actitut de

l'Emperador. S'apropa d'ells y Jordi Flama diu molt espaurdit·

JORDI. *A l'Avi Temps* Si hus sembla, tornarèm un altre día!... està enfadat avuy!

AVI. Ca!... *tot l'anv es festa! baixet.* en el fons, es bon minyó... son ratxes!

DODÓ. Jo tinch por.

JORDI. Calla.

L'Emperador tot passejant s'atura davant per davant dels infants y els diu sempre asprement.

NAPO. Y bé!... què? *Ells no saben que dir.* Axís se'm reb! *Instintivament, com fascinats es cuadren y fan el salut militar.* Ja prou. *Abaixen les mans.* Què voleu?

JORDI. *Desprès de dubtar.* El mestre, bon senyor, dos díes per setmana, esplica historia, y are en som als vostres temps, senyor... Voliam veuros... jo sobretot!

DODÓ. Es primer premi!

JORDI. Calla. *Dodó es fa enrera escorreguda.*

NAPO, Y que hos ne diu de mi... el mestre? *Recetós.*

JORDI. Ah! coses grans, que foreu voluntat y destí del mon sencer!

NAPO. Oh!... *Complascut mirant al Avi Temps.* Es francès el mestre?

JORDI. No, senyor... català... d'Espanya, baija.

NAPO. *Sorprès y també al Avi Temps,* Diastre!

AVI. Tot cambía, senyor. Soch tant mudable!...

NAPO. Aixís donchs, l'Espanya poch a poch entra en rahó! *L'Avi Temps fa un geste d'asentiment somrient sempre.*

AVI. *Ab intenció.* Poch a poch!. .

NAPO. Heusaquí un mestre, que be mereixería d'un noble geste méu, si jo fos lo que era avants.

AVI. *Apropantsi.* Més content el faría cobran lo que li deuhen!

NAPO. Va! *Menyspreuant y recaient en lo dit per Jordi Floma.* ... Voluntat y destí del mon sencer!... Està molt bé d'historia el vostre mestre... Y vosaltres, d' hont sou?

JORDI. D'aquí.

NAPO Y hont es aquí! *Jordi Flama va per respondre, però l'Emperador com recordantho de sobte, l'interromp dient.* Ah! si.. terra de braus me sembla! Mos mariscals m'en habíen parlat. Defenses heròiques, terchs, molt terchs. . cap a les derraríes mil vuitcents vuit!... Mal conduits no obstant! *Resta pensatiu. A Jordi Flama* Còm te dius, tú?

JORDI. Jordi Flama, pera servirlo.

NAPO. Y què vols ser?

JORDI. *Redresantse.* Gran home, com tú. *Dodó plena de impaciencia li fa notar la herrada en el tractament, ell ve per adobarho y diu:* Com vos. *Dodó escamada l'observa de nou ab un jeste frenètich. Ell reprent ràpit.* Com vostè.

L'Emperador somriu, y guaita a l'Avi Temps, qui riu sense esclat, però visiblament satisfet de son divertiment.

DODÓ. L'has fet riure... noy si et descuides!

NAPO. Quants anys tens?

JORDI. Me sembla qu'en tinch once.

NAPO. Em sembla, em sembla!... el dubte es mala cosa y no s'hi avé pas ab mí .. *Jordi Flama se sorpren.* Y tu menuda? *A Dodó.*

DODÓ. *Afable però ab certa por y molt resolta.* Vuyt y mitj si es servit.

NAPO. *Al Avi Temps.* Veig que son les de sempre. Resoltes com cap home!

AVI. Si us consta!

NAPO. Prou... Un home per ser Emperador trentacing anys de lluytes. . per imperar una dòna mitja hora, un quart, un minut a voltes!... Aprés, la posteritat! .. la falsagadora *ab forsa* tot ho barreija, tot ho confon.. tots som uns. Retrats en els museus... llibres... l'anecdota sens fí, elles igual que jo!... jo, que vareig tenir sota mos peus el món en pes a gran panteig, un grapat d'anys! ..

AVI. A vostre llum senyor brillan tans astres!

NAPO. Ting por que se m'explota.

AVI. Fines venjanses mon senyor!

NAPO. Ets cínich! *Es paseija.*

Mentres aquest curt dialech dura, Jordi Flama, demostra ganes d'avensar per parlar al Emperador y Dodó sembla qu'intenti cantenirlo. Per fi, Jordi Flama. avansa y diu:

JORDI. El Mestre devegades, ens diu qu'erau poeta y filosop.

NAPO. *Sorprès.* No m'enrecordo. Ah! sí ..

JORDI. Qu'erau brillant en el concebir.

NAPO. Rapid pensar si que'l tenía y me'n alabo. Trobar ideies noves ab prontitut; jutjar ab rahó clara; concebir, executar ab forta voluntat. Oh! sí. Això sí!... però l'ànima corsa qu'hem donà foch, me va torbar moltes vegades. Vareig ser quimerós, supersticiós. .. *Sembla entristirse.*

JORDI. Ne sou fill de la Corsa?

NAPO. Sí... les montanyes encapellades per boscos primitius, les valls ferèstegues y a un temps somniadores de l'Illa clara, varen ser mon bressol. Læticia s'anomenà la Mare, el Pare, Carles. De

germans y germanes una currua... recorts, recorts! Entre lluytes y exclats, veigi la llum al lloch d'Ajaccio... jorn de l'Asunció!... *Es descobreix.* Si... de la Corsa soch fill!

JORDI. Y... que us va fer gran home?

L'Emperador se sorprèn.

NAPO. L'anhel de serho.

JORDI. Y ho vareu ser tant com vareu volguer, gran!

NAPO. *Com excusantse.* L'Avi Temps que't respongui.

AVI. Mercès senyor, però no pas per are.

Saluda grotescament.

DODÓ. Perque li preguntes?

JORDI. Deixam en pau.

DODÓ. Ay! que te la guanyes.

NAPO. Quin mal ha fet? Si ho pensa que no ho calli. Axís m'agrada. El teu nom has dit qu'era?

JORDI. Jordi Flama, senyor.

NAPO. Bell nom. Apropat. *Jordi Flama ho fa.* Y que'n penses de mi?

JORDI. Oh! moltes coses. Per pensarles del cert no he parat fins veuros a tocar, fins a parlarvos. Perque el mestre, jo't toch, explica, explica...

NAPO. Y tu'n vols mes de lo qu'ell diu?

JORDI. Diastre: sempre es bo, volguer mes.

L'Emperador, fa signe de complascencia.

AVI. *Fregantse les mans.* Are va be!

NAPO. Donchs, interrogam. *Quadrantselí al devant.*

JORDI. Qu'heu sigut un gran home no hos ho nego,
ni ho negueu vos tampôch: la vostra cara,
els vostres trets ho diuen com cap mestre!
Mes jo voldría mon senyor, gaudirme
en tot lo gran del vostre ahir magnànim,
perquè jo Emperador, tal com vos deya
vuy ser gran home, jo. Ja poseeixo
aquell *jo vuy*, qu'es vía de grandesa.

NAPO. Segueix, esplícat Flama, que t'escolto.

JORDI. Que pensaveu, senyor, quines cabories
seguidament en vostres temps teniau?

NAPO. La del demà l'amich, eixa fal-lera
m'observía sencer.

JORDI. Per vos?

NAPO. Y els altres.
En prou feines recordo mà infantesa.
Ma joventut! no en vaig tenir apenes!
Afany de ser, de triomfar, de vèncer,
retraiment, anhel incontenible
d'imperar, entre lluytes y victories,
ombres constants, evitant tot somriure,

misèria amenasanta, despiatada!...
brau fonament per arrivar es ella.

JORDI. Però les hombres sempre, no somreiau
segur del avenir?

NAPO. Eixa paraula
serenaba mon cel tot exaltantme.
Mon avenir, inmensa grahonada
de quins grahóns més alts vaig caure en terra!

Trist.

Grahonada sens fí, tal com la creya,
tot pujant, tot pujant, en la fal-lera
de poguer fer del univers mon regne!

JORDI. En bé dels altres, no es veritat?

NAPO. Els altres!...
Jo vareig fer per tots, per mi, que feren?. .

Iordi Flama fa una mena de ganyota descepcional.

Tothom ho ha dit en llibres, en paraules.
La Fransa ho sab, y jo sol qu'ho sabesse
prou n'hi hauría per certesa darne.
Qui més que jo, va infiltrar en la Galía
el civisme admirat encar en die?

Jordi Flama va per replicar. L' Avi Temps li fa que calli.

Qui si no ja, va tornar profitosa
y estable en son triomfar mare república!
El tretce Vendimiari n'es la prova!
Ton mestre t'ho dirà si sab d'historia.
Ell pot parlarte de mon pujar brillant.
Dels fets y asanyes del any noranta cinch.
D'Italia aprés, hont general triomfava.
A Dego al pont de Lodi y al d'Arcole,
brava bandera oneigantme entre mans
posat devant de mos soldats intrepits.
D'Egipte aprés! aquell gloriós Egipte!
Siria més tart, el méu retorn a Europa.
Ales en mon esperit, decembre tretce,
setcents noranta nou ja primer Consul,
del Imperi el camí somni de somnis!

JORDI. Que mes Senyor, seguiu. *Interesat*

NAPO. Marengo encare.
Melas l'Austriach, el bell riu Bormida,
mos enemichs en confusió llensantshi.
La pau de Luneville; contra ma vida
s'atenta crudelment, mes ella pasa
demunt l'intent frustrat triomfadora;
El Concordat; Llegió d'honar la magna,
que vaig crear en un esplet de glories!
Bell dia dos d'Agost, tu qui vegeres
perpetuars el Consulat, bell dia!...

Conspiracions... el Duch d'Enghien.. quimeres·
L'Imperi finalment, fruyta cullida
per geste y ma del sol que va sembrarla,
dos de Decembre de mil vuytcents quatre.
Oh! visió d'explendors. . la fita? calla,
una corona dona fam d'assolir
altres carones; Rey de l'Italia, oydà!
Presa de Viena, Austerlitz! Austerlitz!
Jornada inesborrable, resum magne
que m'apar de mes glories merescudes.
Quina vetlla la del combat, oiula.
Mon plan es ferm, jo tinch de fer qu'els rusos
abandonin de Pratzen la planura,
n'estich segur, possehit, y resplandeixen
mos ulls esperansats, calma farrenya!
Lemarois y Murat, Lebrun y d'altres,
a taula m'acompanyen, y no parlo
de l'endemà ni afecto haberlo en pensa.
Aprés sopar, y per tenir certesa
de que mes ordres eran ben complertes,
de mon estat major en companyía
vaig a les avansades; encoberta
la lluna feya ronda entre les boires,
y com elles torbessin nostres pases
sent de retorn, un de la meva escolta
esclareix ab teyera el bell seguici.
Miracle va semblar: totes les tropes
acampades al vol al lluny perdentse,
a sa faisó responen enardides,
y de per tot com en esclat de festa,
rojenques resplandors y fochs s'oviren!

Al lluny se sent una veu cridant: «¡Visca l'Emperador!» *y es resposta per altres ab un* «¡Visca!» *La escena poch a poch s'enfosqueix fins a devenír com en plena nit. La desvetllada pensa de Napoleó s'exalta a tal punt seguint el relat de sa jornada heroica, que veu al seu entorn quant de mes important evoca ab ses paraules, comunicantne l'encant a nostres heroichs amichs, y aixis destaca 'l fons el campament: les tendes iluminades ab mil teyeres que les pinten de rojors inflamants; els fusells al peu d'elles posats a faisó de tres peus de quins bells cims ne penjen tambals, clarins y armes cinteres, el fum donant a tot plegat aires de belicós misteri Mentrestant, Emperador segueix sens interrupció el seu relat.*

Aquestos crits, omplíen de cap a cap
aquell s⸢mbrat de flors de ma corona,
y bandes y clarins, ressons portaben
d'entusiasmes continguts: Jo ho sento
com si hi fos a tocar, jo veig encare

els granaders, mos fills, els predilectes,
capells de gat mesqué negres com tinta,
l'alsades llur y llur flamant coratge.

Les bandes y els clarins se senten al fons en plè desgabell de entussiasme, les figures dels granaders apareixen, cridant en ple emportament.

Visca l' Emperador!

NAPO. *Saludant.* Visca la Fransa!...

Tots els del fons responen entre gestes heròichs.

Eixa es la vetlla del mateix Austerlitz!...

Segueixen les aclamacions de «¡Visca l'Emperador!» mentres la visió es va fonent poch a poch, poch a poch, y es perden enllà les armonies dels clarins, els tambors y les bandes.

NAPO. Quin bell auguri! *Pausa*

Nostres menuts companys no es donen compte de tan certeres coses com veuhen y escolten. L'Emperadó repren son racont dient.

A punta d'auba l'endemà tot frisa,
mos mariscals esperen el mot d'ordre:
quant ho crech oportú a Soult comando
que's llensi vers el plà, y com va ferho!...

Al seguir de lo que resta, se fa també la visió de tot quant diu, però aquest cop no arrant de terra sinò pels nuvols, a faisó de cabalcada, espectral, terriblet fera, acaparadora.

Els infans de Vardôme y Saint Hilaire
traversen el Colbach, per l'altra banda,
Murat ab sos caballs y els braus de Lames
es movimenten tots ¡Quin espectacle!
Els soldats a milers cantant avensen
fent y desfent ben dibuixades ratlles,
y axís del enemich al peu arriven
matant vencent, les boires engullitse
del cel avans cobert, perque'l sol pugui
brillar com ho va fer, y aixís gaudirse
de mon triomf. ¡Sol d'Austerlitz, tu fores
llum de més llums, el sol de més victories!

Saluda al cel Es paseiga conciros Les visiOns s'han fós per complert y es fa de nou y poch a poch la llum. A Jordi Flamá, s'el veu molt intrigat. Dodó una mica estamordida.

Pau de Presburg, Regnats d'Holanda y Nàpols!
Eylau, Friendland, Espanya, Rusia terca!
Punyent abdicació: tu l!L'Illa d'Elba!...
Retorn, resurgiment: la fi s'apropa!

Waterlóo !tu vas esser l'avensada
dels solitari llit de Santa Helena! *Llarga pausa.*
L Emperador resta abatut, molt abatut, quiet, parat, cap baix.

DODÓ. Noy que coses ha fet, tan menut guaitel.

JORDI. Y que més mon Senyor. *en plena decepció.*

NAPO. *Sorprès en extrem.* Que més demanes!

JORDI. Per ser gran home si!

NAPO. No en tens de sobres,
ab tot lo que he contat? no hi han prous actes
en mon relat per redressar etern
l'imatge de Grandors que perseguía?
Per haber mort en el dester no't creguis
que va minvanr ni un sol moment ma gloria!

JORDI. Y de afeccions Senyor, no en pasem contes!

NAPO. Jo t'he dit coses del home gran tan sols
que tots coneixen.

JORDI. Tan que jo volia
ab l'altre ferme amich.

NAPO. Prou complascencia
no has alcansat de mi ¿Encar demanes?

JORDI. Posats a fer.

NAPO. Sou abusius a voltes.

JORDI. Hos veig torbat l'amich.

NAPO. Pidoles coses
que no's poden donar de cop y volta.

JORDI. Tan fondes les porteu, o es que no feren
foràt cap aquí dins. *Al cor.*

DODÓ. *Espantada.* Jordi!

NAPO. *Sorprès* Que parles!

JORDI. Es que jo Emperador, volía veurer
el gran home sabeu, peró aquell altre,
no el fer guerreijador, no l'implacable!
L'home amor y afecciò quant es gran home
volía veure jo.

NAPO. Torben a vosaltres
les afeccions, y quant s'es gran s'esquiben.

JORDI. Com ¿elles no son grans?

NAPO. De greu feblesa
son mostres ben sovint. L'home deu viurer
si vol ser gran, tancat dintre la closca...
lo més proper traiej o torbe els pasos!

JORDI. N'heu tingudes, o no?

NAPO. Y esclar diastre!
Però les vareig vencer.

JORDI. Hoblidantles?

NAPO. Dominantles si vols, tot per la Patria.

JORDI. Per la vostra no es cert?

NAPO *Enèrgich.* N'hi había d'altre?

JORDI. Per vos.
NAPO. *Mes enèrgich.* Es que hi había al mon altre que jo?
Pausa.
...una sola en tingué... *contrist* de que'm servía!
JORDI. Un fill...
NAPO. Ben cert... Perque insistir encare?
que son les afeccions davant les glories
que pregonen l'amor per una rassa!
Prou, no s'en parli mes.
JORDI. Mireu, me raca,
perque somnio ben diferent de vos
el ser gran home.
NAPO. Y com vols serho tu?
JORDI. Tot sent pagès, tal com ho es el pare.
NAPO. Gran home y ser pagès? jo ni Plutarque
podèm darte rahó! creume somníes.
JORDI. Tenir camps d'abundor m'apar grandesa.
NAPO. Mos caballs arborats, quantes vegades
van arrasar espigues y hortaledes
JORDI. Y al any següent aquella pobre terra
daba nous fruyts: d'això s'endiu grandesa!
Pausa.
Al meu poble Senyor, la pau hi regna.
El pare llaura, la mareta sembra!
cullan tots dos y sens enveija viuhen
pensant ab mi, com jo sempre ab ells penso.
A mi'm tenen a Vila ab la Padrina,
perque aprengui mellor lo que cal sebre,
y ho faig tan be que puch, però creyeume,
sempre penso ab els camps de casa nostra
que son tan vells, tan quiets y tan com donen!
El pare sempre em diu: quant siguis home,
cap a la terra tot seguit que's bona,
que's agrahida y sab dictar grandeses
en el cor dels humils, y jo pensanthi
en mitj dels camps somío ser gran home.
Y voldría tenirne forces, forces,
y sembrar y cullir, y al haber justes
les cullites qu'hem facin fort y mascle
per lluytar y triomfar, a grans faldades
y a grapats dar el blat al qui no en tinga
a grapats a grapats, quina grandesa!
viure no més que per fer viure els altres!
NAPO. Aquets te mataràn si tal alcanses.
L'home vol ser oprès ab ma de ferro.
Que hi pot fer l'home gran, si axís ho troba?
JORDI. Y la clemencia?
NAPO. Merescuda es bella ..

els mes dels cops, no es merescuda, creume!
Brahó, brahó y rès mes. Axís ho volen,
y axís pot alcansars tota grandesa.

JORDI. M'erraba donchs.

NAPO. Els homes!

JORDI. Si cambiesin?

NAPO. Esperarho es envà.

JORDI. Teníu certesa
d'haver sigut millor que tots, diguemho.

NATO. Sí. *Enèrgich.*

JORDI. Perdoneume: Senyor!

NATO. *Al Avi Temps.* Axís se tornen
els teus fills Avi temps. No hem fan enveja!
Els espanta la mort!

JORDI. La mort dels altres.

NAPO. La mort es de tothom. Tants sols n'hi ha una,
jo l'he vista d'aprop, may ab temense.
M'hi vaig fer, m'hi vaig fer perque calía.
Es ella qui resolt ab gran sabiesa
lo greu, lo trist, lo entrabancat, lo feble!

JORDI. Quant ve Senyor, que benvinguda siga.
peró feta funció y aparatosa
per punt y competecia, no m'agrada.

DODÓ. Ay Jordi si't fusella. Fugim.

JORDI. Calla.

NAPO. Te voluntat. *Al Avi temps.*

AVI. *Pausa.* Jo't toch aquest ¡diable!...

NAPO. Parles per mi?

JORDI. Pla be.

NAPO. Perque: vols dirmho?

JORDI. Perque jo crech que vareu matar massa!

Dodó s'esglaya. L'Emperador es mostra afectat L'Avi Temps pondera d'un jest l'atreviment del nen. Pausa llarga.

NAPO. *Profondament conmogut per ell.*
Aquesta idea sí moltes vegades
en mon marbori llit me despacienta,
y les banderes en combats hagudes
entre agoníes y jemechs, flotantes
pera guarnir avuy el lloch hont dormo,
semblen sent nit que remoreijin totes
himne inpacable de punyent venjantse.
Al nen y ab afabilitat ferètesga.
Si els homes son axís...

JORDI. Cal que cambihin
y cambiaràn.

NAPO. Tu ho creus.

JORDI. *Molt decidit.* Ne tinch certesa. *Pausa Reflexiu.*

NAPO. No entench clar lo que dius. Potser que porto
l'antel els ulls de mon dormir, y trobo
qu'entre nosaltres una vall y passa,
una vall ample, greu, infranqueijable!
Et veix lluny, et veix lluny, brillant t'admiro
com un presentiment de que? ho ignoro.
Desprès d'una centuria plà confeso
que noves llums deuhen regir les coses

Pausa. Si apropa.

Et dol haberme vist tan de l'avora!
Ho endevino sí, y hem causa pena.
Jo per quets ulls que tens, perque m'acuses,
perque vas pel camí de noves glories,
perque ets brau que no ments, y qu'hem recor-
pel cayent dels cabells, el Rey de Roma! [des
Et dich a Deu, el mitj del pit posante
lo que per mi va ser més gran un día.

Li posa arrencantsela del pit la creu de Legió d'honor. Desprès li besa el front Jordi Flama no s'el mira, trist y contrariat. L'Emperador s'en va puasadament tot mirantsel y dient al Avi Temps.

Me plau aquet xicot.

Jordi Flama s'aseu maquinalment a terra sempre en actitat de contrarietat. L'Avi Temps s'hi apropa mentres es va fent fosch, fosch y la escena cambia en son primer aspecte Al bell mitj del carrer, resta assegut a terra Jordi Flama, al seu costat la Dodó dreta.

JORDI. No es pas lo qu'hem pensaba... ser gran home!
DODÓ. T'ha posat una creu.
JORDI. Bona companya.
Val mes una maneta ben amiga
que tot enlairament vingut dels homes!
Dels homes grans que obliden la grandesa
de la humiltat y totes ses cullites...

De cop Dodó s'adona de casa seva y diu com recaient en realitat.

Deixem en anà.
Ay si la mare es desperta.
Deixem en anà
que la mare em pegarà.

Y desapareix magicament cap a dintre la casa. Pausa

JORDI. Costa molt ser gran home!...

L'Avi Temps a cau d'orella.

AVI. Per tafaner: tu ho has volgút.

Jordi Flama s'aixeca rapidament, fa un geste de desplicencia y enfado al Avi Temps. Després es treu la creu y la tira a la finestra de Dodó, es llensa de cap a la gatonera que s'engrandeix magicament y desapareix.

L'Avi Temps esclata en una rialla estrident y llarga tot signantlo. Lo cortina es clou.

Y heus aquí finit el pasa temps que voldria us fos de profit tot divertintvos, que bons intents enclou si els hi cerqueu y en ell hi ha un bell espurneig de voluntat y efecte que en el meu cor per vosaltres guardava.

Salut petits campanys.

LA CORTINA ES CLOU

Aquesta obra va ser estrenada al Teatre Romea la tarde del día 29 de Janer de 1911, desempenyant el paper de L'Emperador el senyor Barbosa, el del Avi Temps el senyor Tor, en Jordi Flama la nena Redondo y la Dodó la nena Moré.

Interpretada per un cuartet de corda, *La Rondalla* de Schumann va ferhi de preludi, com d'intermedi en els dos cambis d'escena. Alguns acords servien per acompanyar la sortida y la fugida d'en Jordi Flama y algun altre moment de la rondalla.

Lo que diu Dodó al compareixer y al desapareixer ho deya cantant ab la tonada de *Ay quin fred que fà—plou y neva—plou y neva*, aixís mateix acompanyat per el cuartet.

Les visions que s'expliquen en la deguda acutació, no varen tenir lloch a causa de inconvenients escènichs insuperables per la Empresa, en aquella ocasió.